

VARIEDADES LINGÜÍSTICAS

ÍNDICE

1. Variedades diacrónicas.
2. Variedades diastráticas.
3. Variedades diafásicas.
4. Variedades diatópicas.

1. Variedades diacrónicas: galego moderno.

- Fai referencia ás variedades producidas nunha lingua ao longo do tempo.
 - Ex.: o galego medieval, o galego do Rexurdimento, o galego actual.
- Etapas históricas do galego atendendo ás súas características:
 - Galego medieval ou antigo: s. X-XV.
 - Galego Medio ou dos Séculos Escuros: s. XVI-XVIII.
 - Galego Moderno (do Rexurdimento ata hoxe): s. XIX-XXI

1. Variedades diacrónicas: galego moderno.

- O galego no 1º terzo do séc. XX:
 - Inexistencia dunha normativa.
 - Uso de:
 - Hiperenxebrismos: zoa, labourar, montana, oficiña, sinceiro.
 - Dialectalismos: sapato, mao, camín.
 - Arcaísmos: nascer, cor, tiduo, ren, conquistar.
 - Castelanismos: parexa.
 - Vulgarismos: verdá, probe.

1. Variedades diacrónicas: galego moderno.

- O galego no 2º terzo do séc. XX:
 - Coñecido como o galego protoestándar.
 - Uso de criterios ortográficos e gramaticais escollidos por Galaxia.
 - Uso de solucións supradialectais, apóstrofo e guión.
 - Eliminación de neoloxismos e cultismos.

1. Variedades diacrónicas: galego moderno.

- O galego no 3º terzo do séc. XX:
 - Creación dunha variedade estándar.
 - Aplicación das Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego.
 - Uso de neoloxismos, cultismos.
 - Eliminación de dialectalismos e vulgarismos.

2. Variedades diastráticas.

- Variedades que respondem aos diferentes estratos sociais, económicos e culturais aos que pertencem os falantes.
- Níveis da língua:
 - Nivel culto:
 - Nivel medio:
 - Nivel popular:
 - Nivel vulgar:

2. Variedades diastráticas: nivel culto.

- Dicción clara, discurso fluído e continuo.
- Corrección gramatical con amplio repertorio de conectores.
- Riqueza e precisión terminológica: sinónimos, antónimos, cultismos e tecnicismos.
- Construcciones sintácticas claras.
- inexistencia de vulgarismos e palabras comodín.

2. Variedades diastráticas: nivel medio.

- Respecto polas normas e austeridade expresiva.
- Coincide coa variedade estándar da lingua.
- Usada na Administración, medios de comunicación, ensino, cultura,...

2. Variedades diastráticas: nivel popular.

- Moi empregado na lingua oral.
- Maior uso da función apelativa, expresiva e fática.
- Importancia dos códigos non verbais: xestos, sons, ...
- Menor corrección lingüística: vulgarismos, dialectalismos.
- Estruturas sintácticas e gramaticais sinxelas.
- Uso de aumentativos e diminutivos con valor afectivo.
- Presenza de frases feitas.
- Recursos retóricos: metáforas, personificacións, hipérboles, ...

2. Variedades diastráticas: nivel vulgar.

- Pronuncia descoidada:
 - Elevado ton de voz.
 - Vacilacións fonéticas ("menistro") e consonánticas ("gomitar").
- Vulneración das regras gramaticais.
- Deficiente acentuación, puntuación, morfoloxía, etc.
- Pobreza léxica e uso de palabras malsoantes.
 - Repetición de palabras, sintaxe sinxela e vulgarismos.
 - Uso de palabras comodín: chisme, cousa.

○ TIPOS DE VULGARISMOS

- Xeralmente mudan letras de sitio ("probe" por "pobre").
- **Aférese:** supresión de parte da palabra ao comezo ("tá" por "está").
- **Síncope:** supresión na metade ("pra" por "para").
- **Apócope:** supresión ao final ("val" por "vale")
- **Prótase:** adición ao comezo da palabra: ("arradio" por "radio").
- **Epéntese:** adición na metade ou entre 2 palabras ("areia", "a iama").
- **Paragoxe:** adición ao final ("cantare" por "cantar").

3. Variedades diafásicas.

- Variedades relacionada coas situacións nas que se usa a lingua ou co tipo de comunicación que establece o falante.
 - Ex.: Non é o mesmo falar cun amigo que cun profesor.
 - Cada unha das variedades situacionais denomínase rexistro lingüístico.
 - Tipos de rexistros:
 - Formal:
 - Informal ou coloquial:

3. Variedades diafásicas: rexistro formal.

- Modalidade propia de situacións formais cun alto nivel de planificación.
 - Discursos, debates, conferencias, clases, etc.
- Uso de cultismos e tecnicismos.
- Sintaxe rica e complexa: uso de subordinadas de todo tipo.
- Segue o modelo da lingua estándar.

3. Variedades diafásicas: rexistro informal.

- Rexistro coloquial:
 - Modalidade propia de situacións informais.
 - Inclúense diferentes tipos de xergas esotéricas: estudiantil, carceraria, ...
 - Pouca adhesión ás normas gramaticais (ortográficos, de puntuación, ...).
 - Emprego dun vocabulario usual, podendo aparecer castelanismos, vulgarismos ou dialectalismos.
 - Sintaxe pouco elaborada, sintaxe simple, con repeticións.

3. Variedades diafásicas: rexistro informal.

- Expresividade:
 - Abundancia de enunciados exclamativos e interrogacións retóricas.
 - Sufixos apreciativos (-on, -azo).
 - Apelativos, vocativos e imperativos.
 - Uso redundante de formas pronominais.
 - Alteracións na orde oracional.
- Rapidez e economía:
 - Abreviaturas.
 - Falta de precisión de nexos e conectores.
 - Uso de palabras comodín, frases feitas e refráns.

4. Variedades diafásicas.

- OCCIDENTAL
- CENTRAL
- ORIENTAL

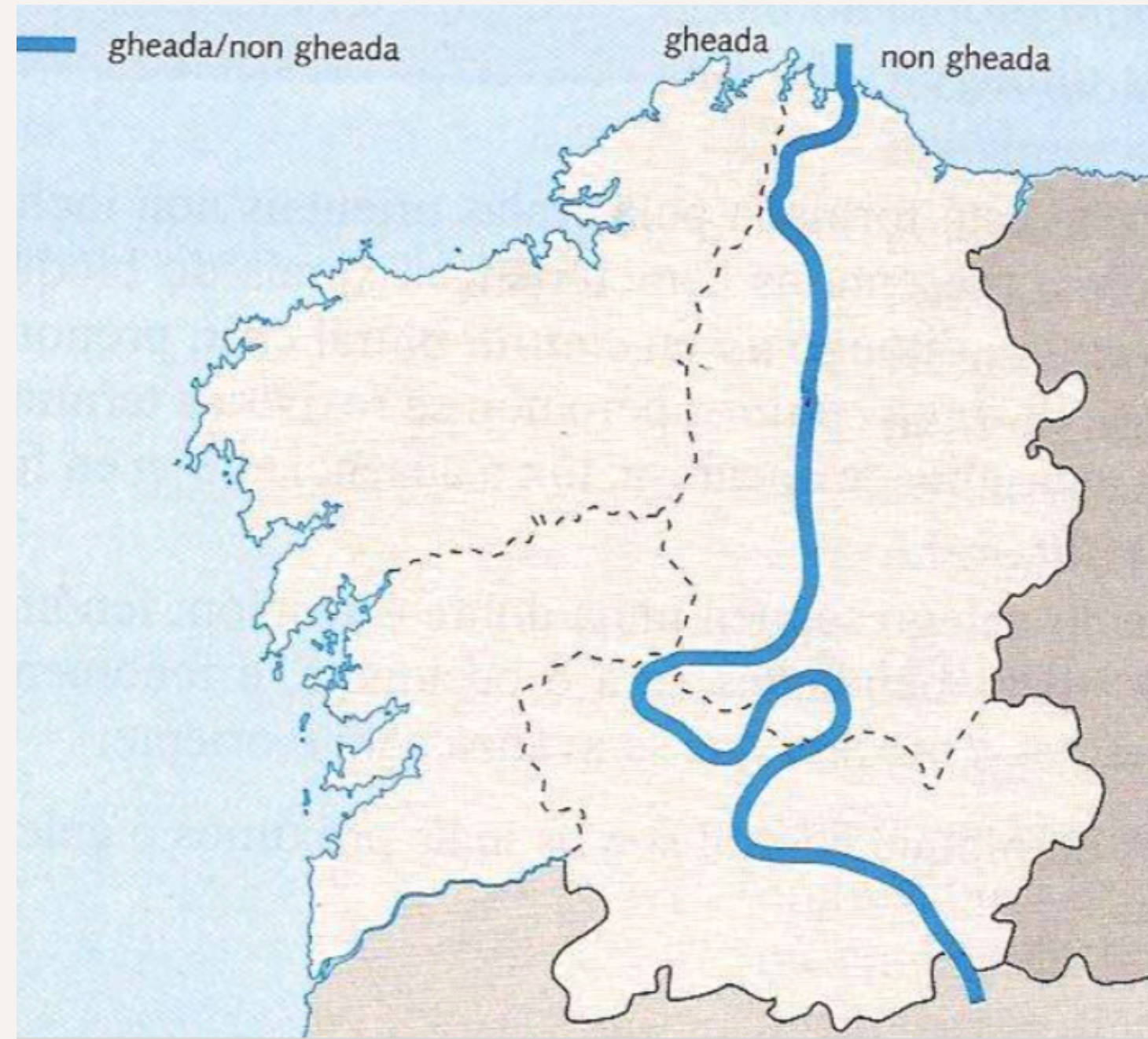
4.1. DIALECTO

- Rexistro coloquial:
 - Modalidade que alude ás diferenzas producidas dependendo do lugar onde se fala.
- Dialectos galegos:
 - Bloque occidental.
 - Bloque central
 - Bloque oriental

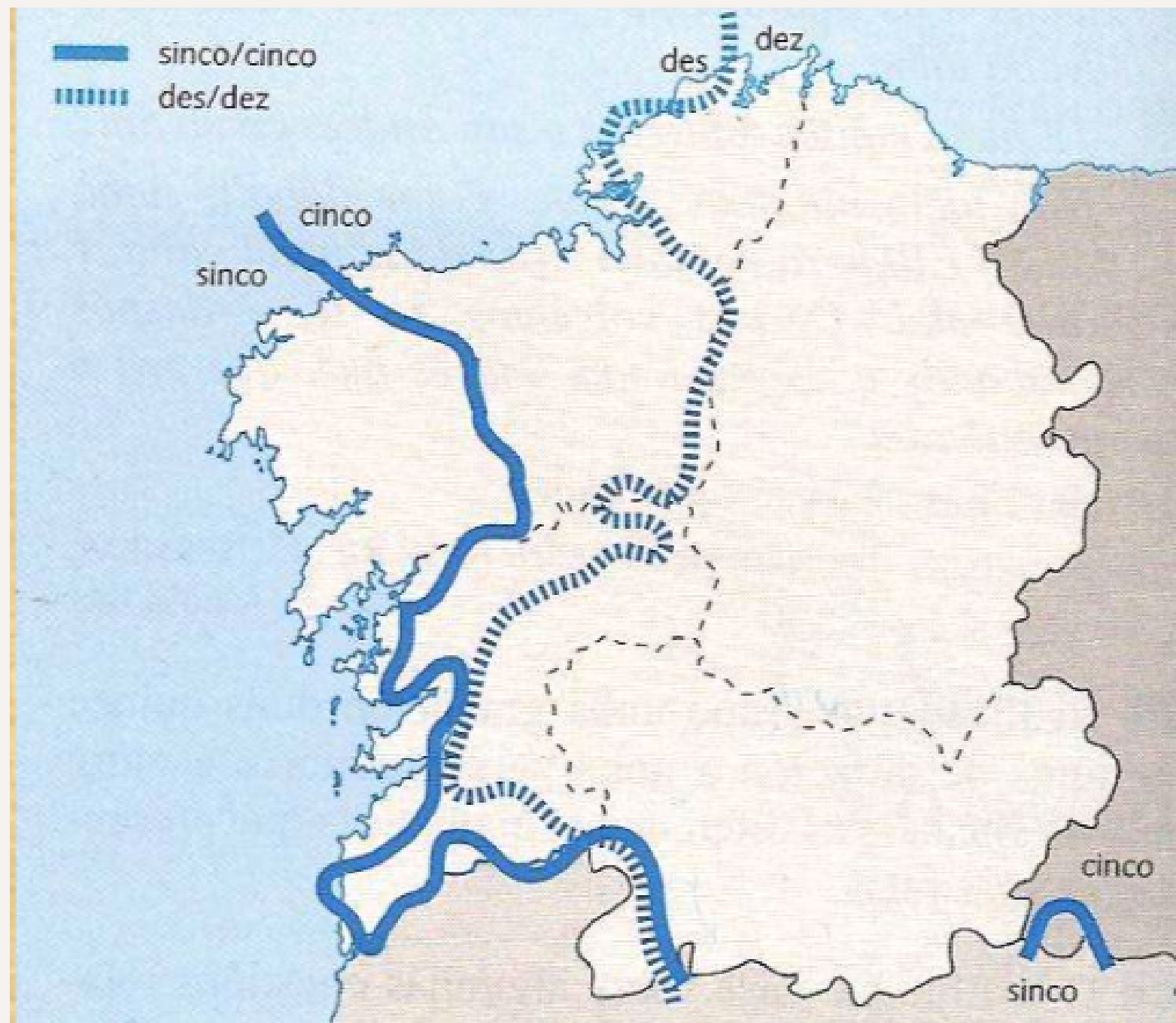
4.2. Características dialectais

- GHEADA:
 - Pronuncia aspirada da oclusiva velar sonora /g/ (semellante ao "h" inglés)

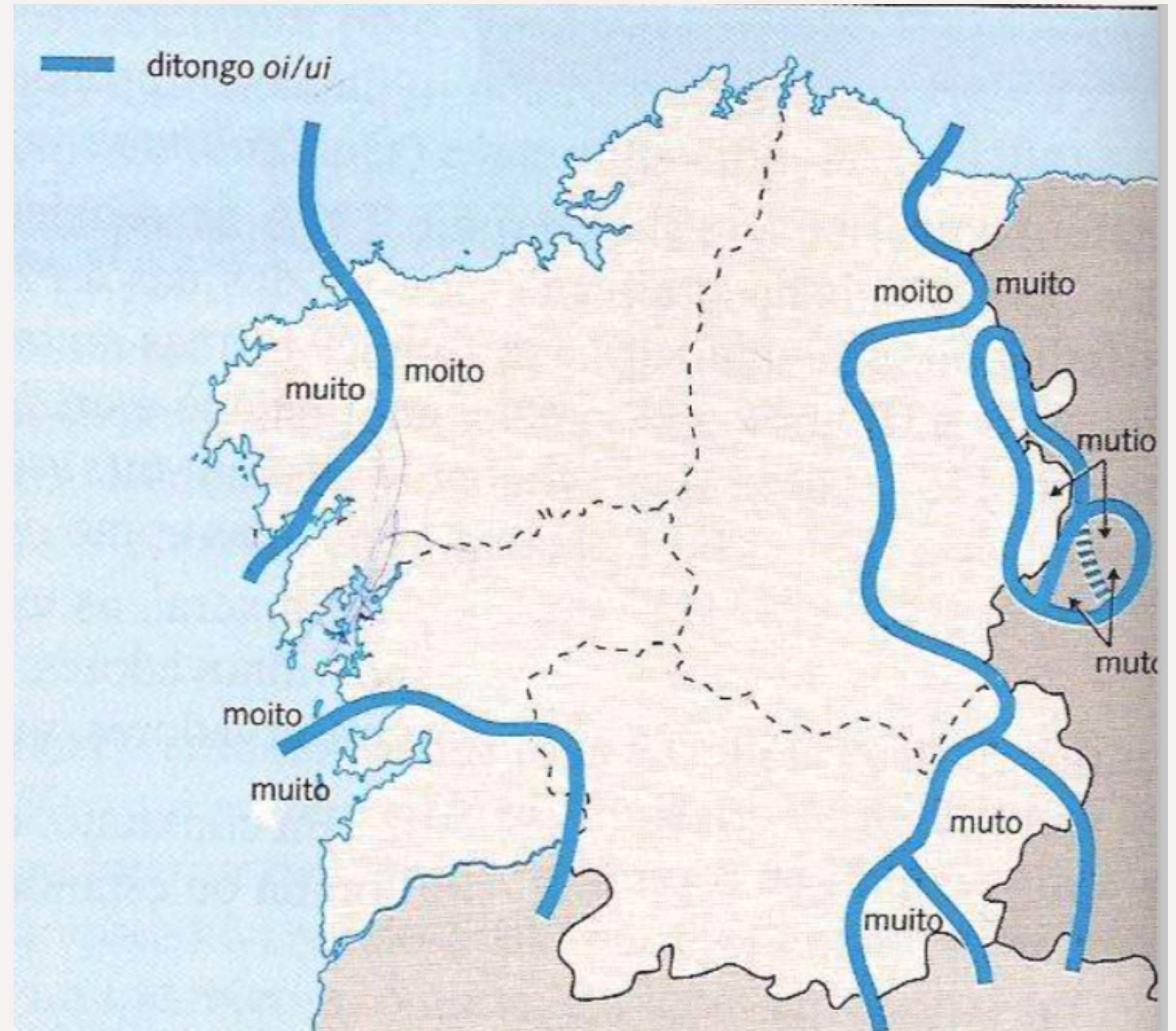
4.2. Características dialectais

- SESEO:
- Consiste en pronunciar a fricativa interdental xorda /θ/ pola fricativa alveolar xorda /s/

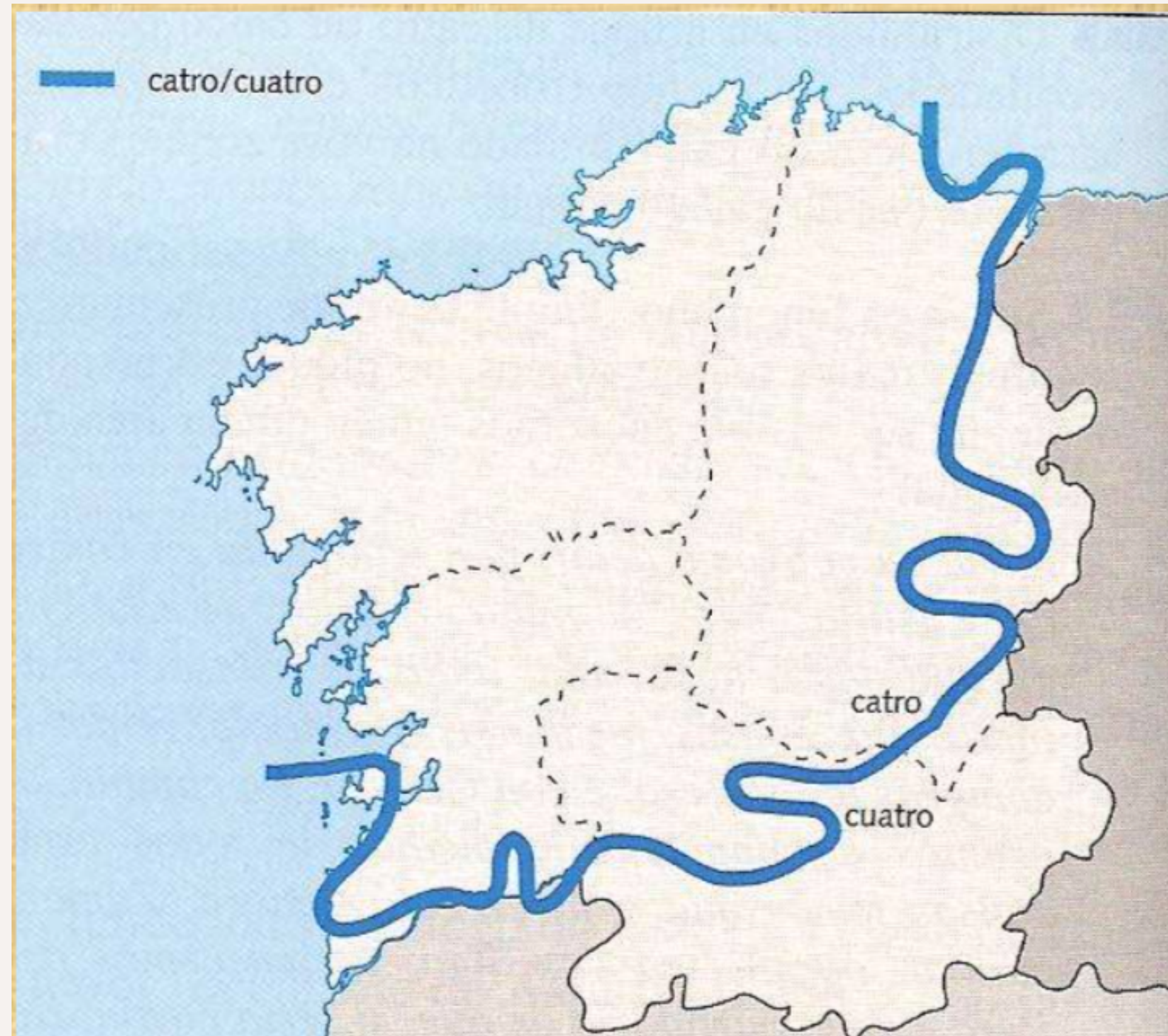
4.2. Características dialectais

- DITONGO -OI- / -UI- / -U-:

4.2. Características dialectais

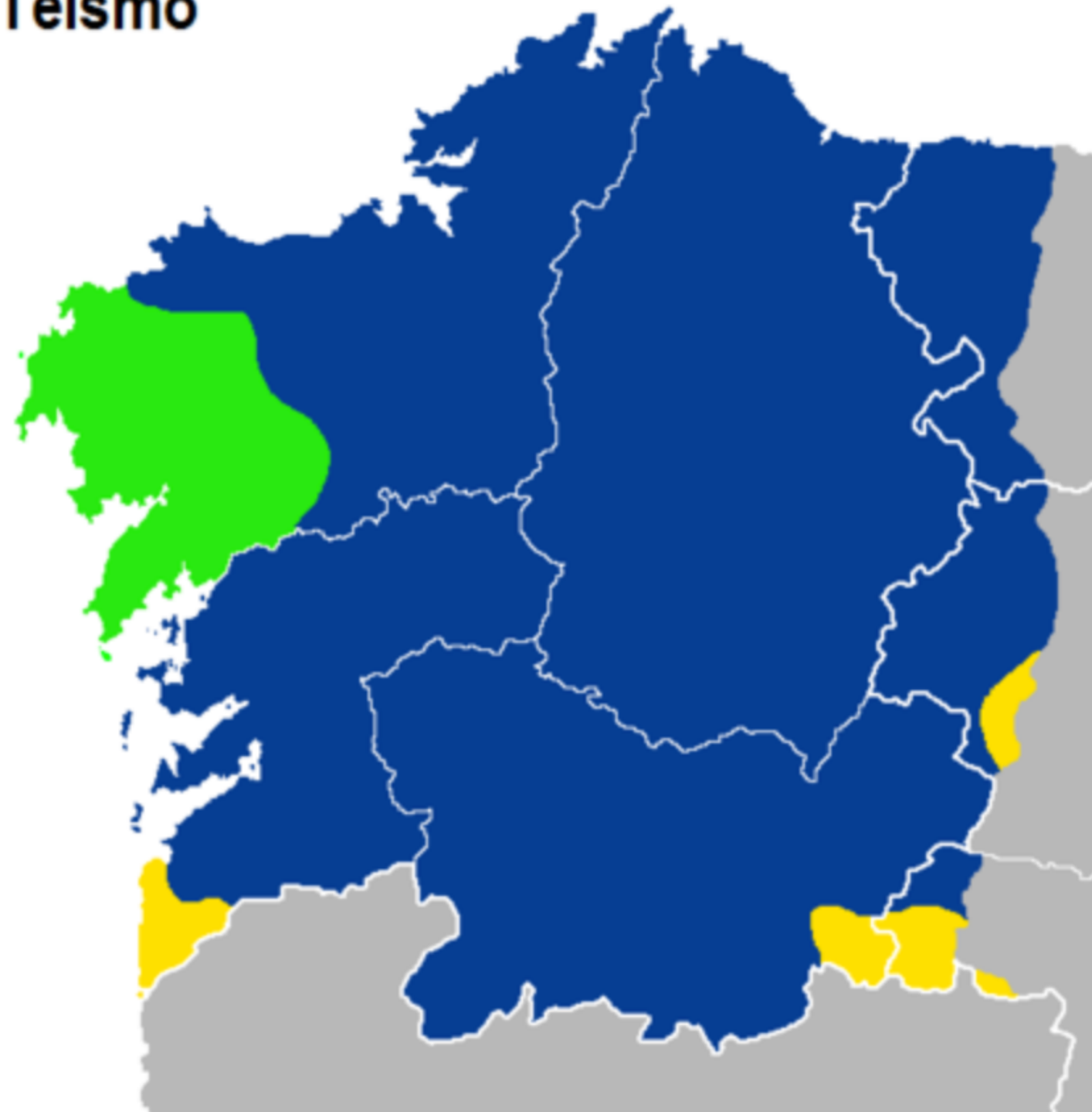
- CA/CUA GA/GUA :

4.2. Características dialectais

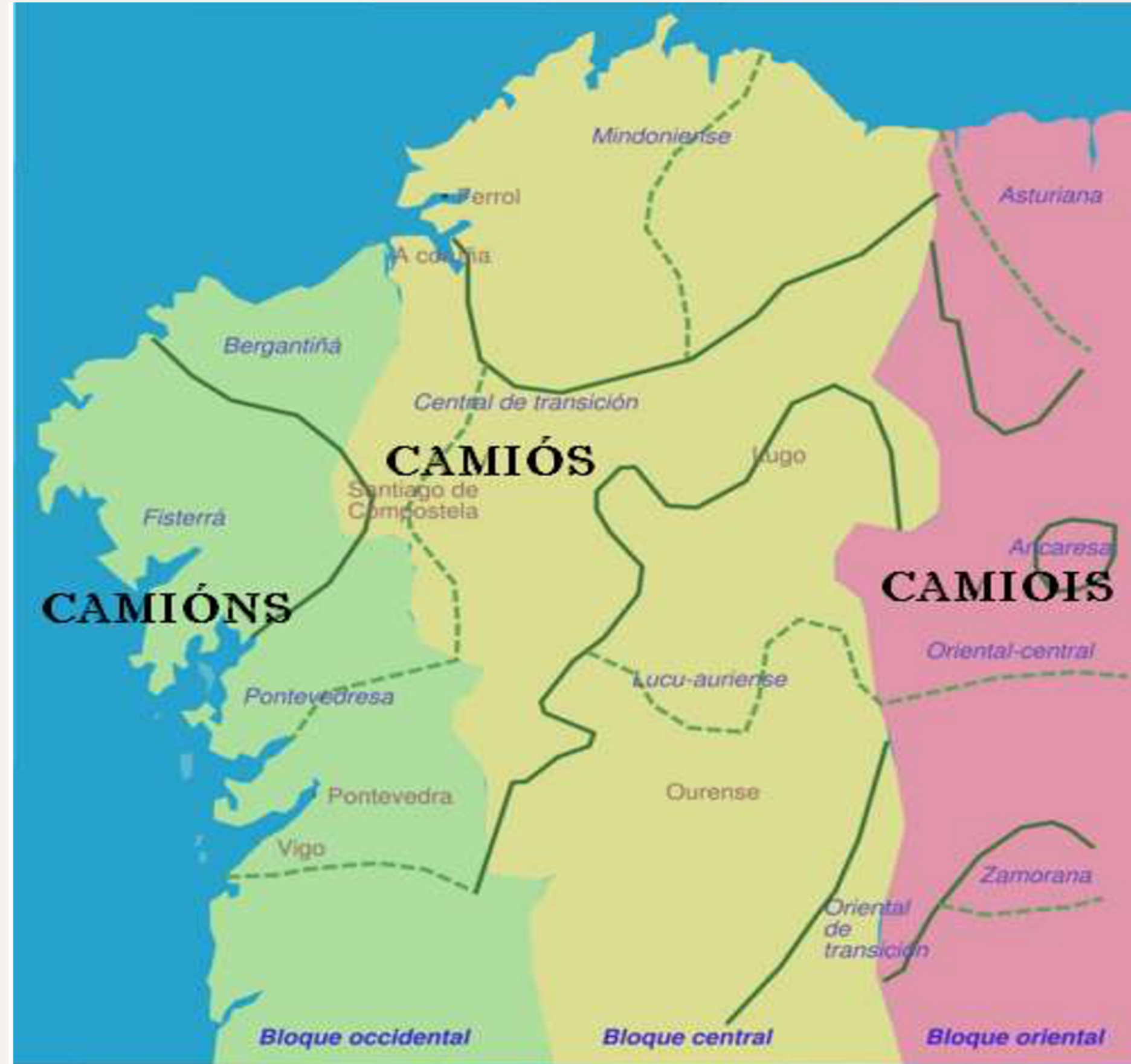
- CHEÍSMO:

■ TE (OD) - CHE (OI)
■ Cheísmo
■ Teísmo

4.2. Características dialectais

- PLURAL -NS, -S, -IS:

4.3 Bloques dialectais: occidental

- Gheada: "ghato, amigho".
- Seseo.
 - Implosivo: a final de sílaba. "Des"
 - Explosivo: a comezo de sílaba. "Sapato".
- Terminacións -án(s)_para os 2 xéneros: "o irmán/ a irmán"
- Plural -ns: "cans", "avións".
- Pronome suxeito "Ti".
- Cheísmo: confusión CD e CI.
- Ditongo -oi-/ - ui-: "moito/ muito".
- Grupo CA-, GA-: "gardar", "catro".
- Terminación verbal -che(s)/ -ste(s) para a P2 IPto: "ti cantastes".
- Terminación verbal -des para a P5 IPte: "vós cantades".

4.3 Bloques dialectais: occidental

- Comprende as zonas occidentais de A Coruña e Pontevedra.
- Áreas:
 - Bergantiñá:
 - Terminación -iu na P3 do IPto.
 - Fisterrá:
 - Cheísmo.
 - Pontevedresa:
 - Terminación -eu na P3 do IPto.

4.3 Bloques dialectais: central

- Non gheada: "gato, amigo".
- Non seseo, ágás o implosivo: a final de sílaba. "Des"
- Terminacións -ao/á: "o irmao/ a irmá"
- Plural -s: "cas", "aviós".
- Alternancia "Ti/Tú".
- Non cheísmo.
- Ditongo -oi-: "moito".
- Grupo CA-, GA-: "gardar", "catro".
- Terminación verbal -iche(s) para a P2 IPto: ti colliches.
- Terminación verbal -des para a P5 IPte: vós cantades.

4.3 Bloques dialectais: central

- Comprende a Galicia central, collendo a parte oriental de A Coruña e Pontevedra e a parte occidental de Lugo e Ourense.
- Áreas:
 - Mindoniense:
 - Pronomes nosoutros/as, vosoutros/as.
 - Este, ese, aquel, el.
 - Lucu-auriensae:
 - Iste, ise, aquil, il.
 - Central de transición:
 - Ditongo -oi-/ -ui-: noite, nuite.
 - Este, ese, aquel, el.

4.3 Bloques dialectais: oriental

- Non gheada: "gato, amigo".
- Non seseo: "Dez"
- Terminacións -ao/á: "o irmao/ a irmá"
- Plural -is: "cais", "avióis".
- Pronome suxeito "Tu".
- Non cheísmo.
- Ditongo -ui-/ -u-: "moito"/ "muito"/ "muto".
- Grupo CUA-, GUA-: "guardar", "cuatro".
- Terminación -ín en vez de -iño: "camín", "vecín".
- Terminación verbal -iche(s) para a P2 IPto: ti colliches.
- Terminación verbal -is para a P5 IPte: vós cantais.

4.3 Bloques dialectais: oriental

- Comprende o galego exterior (occidente de Asturias, león e Zamora) e o oriente de Lugo e Ourense.
- Áreas:
 - Asturiana:
 - Mantemento do -l- intervocálico: "avolo", "molín".
 - Ancaresa:
 - Vogais nasais: ñas.
 - Oriental-central:
 - Terminación -íus en vez de -iños: "vecíus".
 - Zamorana:
 - Teísmo.

